

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Д.е.н., проф. Сотник І.М., магістрант Петухова А.Є.
Сумський державний університет

Ресурсозбереження становить важливу складову розвитку економіки будь-якої сучасної країни. До процесів функціонування різних галузей національного господарства залучаються величезні, постійно зростаючі обсяги природних ресурсів, тож питання раціоналізації їх використання і збереження набувають значної актуальності. У свою чергу, це вимагає пошуку ефективних шляхів розроблення і реалізації державної політики ресурсозбереження, яка розглядається як засіб забезпечення раціонального використання основних та похідних видів ресурсів у виробничих процесах і при наданні різних послуг [2].

Реалізація напрямів та інструментів політики ресурсозбереження в Україні потребує ґрунтовного дослідження їхньої дієвості й ефективності в сучасних кризових економічних умовах [4]. Перш за все, доцільно звернути увагу на досвід розвинених країн, які створили чіткий і злагоджений організаційно-економічний механізм у галузі ресурсозбереження, що характеризується:

- наявністю системно-функціональних взаємозв'язків між всіма елементами механізму;
- структурованістю елементів за адміністративно-економічними рівнями з огляду на ієрархічну побудову механізму;
- координацією мети і завдань на всіх рівнях ієрархії, а також компромісами «мета – завдання» між державою, суспільством та бізнесом;
- нормативно-правовим закріпленням і регулюванням, прозорістю та гнучкістю в управлінні ресурсозбереженням [1].

По-друге, треба зважати на те, що розробка наукових основ формування політики ресурсозбереження і механізму її реалізації в Україні є об'єктивною необхідністю, яка сприяє ефективному управлінню ресурсозберігаючими процесами і перетворенню існуючих виробничих відносин у напрямі впровадження економічно ефективної ресурсозберігаючої моделі суспільного розвитку [1].

По-третє, питання ресурсозбереження для нашої держави є дуже важливими у зв'язку з тим, що антропогенне навантаження на довкілля в Україні в кілька разів перевищує відповідні показники розвинених країн світу, обумовлюючи загострення екологічних проблем та погіршення якості природних ресурсів, використовуваних у виробництві. Так, вуглецеємність вітчизняної економіки на одиницю валового внутрішнього продукту (ВВП) протягом усіх років незалежності в середньому знижувалася і склала у 2014 році 0,731 кг CO₂/дол. США (ПКС, 2005 р.). Натомість аналогічні показники розвинених країн світу дорівнювали: Франції – 0,147, Австрії – 0,185, Литви – 0,196, Польщі – 0,388 кг CO₂/дол. США. В цілому, вуглецеємність ВВП України була вища у 2,14 рази за середньосвітовий показник та у 3,4 рази – за середнє його значення у країнах Європейського Союзу [5].

Крім того, раціональне та ефективне використання природного капіталу сприяє збільшенню ресурсної незалежності країни та формуванню її конкурентних переваг на зовнішньому ринку. Зокрема, наразі Україна імпортує 75% від необхідної кількості природного газу і 85% сирової нафти і нафтопродуктів. В останні роки витрати держави на імпорт енергоресурсів (60-

65% від їх потреби) склали близько 25% від ВВП, що є досить великою цифрою порівняно з наявними запасами енергозбереження в країні. Тому ощадливе й ефективне ресурсо- й енерговикористання є запорукою економічного зростання, джерелом інвестицій у майбутні ресурсоефективні заходи, передумовою зниження виробничих витрат на виготовлення вітчизняної продукції, а, отже, і зростання її конкурентоспроможності.

Принципи сучасної вітчизняної політики ресурсозбереження визначаються, насамперед, Законом України «Про основні засади (Стратегію) державної екологічної політики на період до 2020 року», Законом України «Про енергозбереження» та Національним планом дій з охорони навколишнього природного середовища, а інформація щодо результатів впровадження цих державних документів в частині ресурсозбереження акумулюється Державною службою статистики України, зокрема, через призму офіційних статистичних показників розвитку інноваційної діяльності. Серед нормативних документів, які є базовими для сфери ресурсозбереження, – державний стандарт ДСТУ 30166-95 «Про ресурсозбереження» (ГОСТ 30166-95), розроблений Міждержавним Технічним комітетом зі стандартизації МТК 111 та Інститутом проблем енергозбереження НАН України [3].

Державна політика ресурсозбереження в Україні орієнтована на комплексне використання природних ресурсів за рахунок:

- формування екологічної свідомості громадян;
- технічного переоснащення виробництва на основі впровадження інноваційних проектів, енергоефективних і ресурсозберігаючих технологій;
- збільшення обсягу використання відновлюваних й альтернативних джерел енергії;
- створення екологічно та економічно обґрунтованої системи платежів за спеціальне використання природних ресурсів і збору за забруднення довкілля для стимулювання раціонального природокористування;
- зменшення негативного впливу процесів урбанізації на навколишнє середовище [3].

Проте, незважаючи на сформовану політику ресурсозбереження в Україні, існує низка проблем, які перешкоджають її реалізації та розвитку, а саме: нестача фінансових коштів для модернізації підприємств на засадах ресурсозбереження; суперечливість законодавчої бази та відсутність чітко налагоджених механізмів реалізації політики, підкріплених дієвим економічним стимулюванням; низький рівень інформування суб'єктів господарювання щодо можливостей та переваг впровадження новітніх технологій; недостатня розвиненість інфраструктури ринку ресурсозбереження тощо.

З огляду на можливості подолання вищенаведених проблем, доцільно запропонувати низку заходів, які сприятимуть розвитку та реалізації державної політики ресурсозбереження в Україні:

- усунення існуючих протиріч законодавчої та нормативно-правової бази стосовно практичних механізмів реалізації державної ресурсозберігаючої політики, узгодження фінансово-економічних аспектів державного стимулювання ресурсозберігаючих заходів на місцях;
- державна підтримка процесів поліпшення якості вже існуючої продукції та послуг щодо їх ресурсозберігаючих характеристик та розроблення принципово нового асортименту;
- формування сприятливого інвестиційного клімату в країні, надання державних гарантій для нових інвесторів (як закордонних, так і вітчизняних);
- розвиток державно-приватного партнерства з компаніями, які надають

консультаційні послуги щодо ресурсозбереження та допомагають впроваджувати нововведення;

- розробка і впровадження державної програми з модернізації існуючих виробництв з урахуванням еколого-економічних факторів;

- постійне проведення інформаційних компаній на державному рівні для своєчасного інформування населення та підприємств щодо переваг впровадження новітніх ресурсозберігаючих технологій, формування екологічно-спрямованої громадської свідомості стосовно питань ресурсозбереження;

- посилення економічного стимулювання переходу суб'єктів господарювання на використання альтернативних джерел енергії та ін.

Реалізація зазначених заходів, на нашу думку, має всі шанси підвищити рівень ресурсозбереження в країні, викликати у її громадян свідому зацікавленість у впровадженні принципів сталого розвитку та «зеленої» економіки на ресурсозберігаючих засадах.

Публікація підготовлена в рамках НДР «Розроблення фундаментальних основ відтворювального механізму «зеленої» економіки в умовах інформаційного суспільства» (№ д/р 0115U000684) та НДР «Організаційно-економічні механізми стимулювання розвитку відновлювальної енергетики України» (№0117U002254), які фінансуються за рахунок державного бюджету України.

Література: 1. Кондратенко Н. О. Методи формування сучасної політики ресурсозбереження [Електронний ресурс] / Н. О. Кондратенко, О. Р. Сурменелян. – 2012. – Режим доступу: <http://eprints.kname.edu.ua/29760/1/54.pdf>. 2. Письменна О. Б. Ефективність управління ресурсозбереженням в уранодобувній галузі України: дис.... канд. екон. наук: 08.00.03 / О. Б. Письменна. – Дніпропетровськ, 2015. – 237 с. 3. Про основні засади (Стратегію) державної екологічної політики на період до 2020 року : Закон України від 21.12.2010 р. № 2818-VI [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – 2010. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2818-17>. 4. Хадарцев О. В. Політика ресурсозбереження в Україні в аспекті закордонного досвіду: проблеми і перспективи / О. В. Хадарцев // Економічні науки. – 2015. – № 15 (4). – С. 50–53. 5. Energy Efficiency Indicators [Electronic resource] / World Energy council, 2016. – Mode of access: <http://www.worldenergy.org/data/efficiency-indicators/>.

Сотник І.М. Проблеми і перспективи розвитку державної політики ресурсозбереження в Україні / І.М. Сотник, А.Є. Пстухова // Матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції «Регіональна, галузева та суб'єктна економіка України на шляху до євроінтеграції». Тези доповідей. Ч. 1. – Х.: ХНУБА, 2017. – С. 138–140.